

BESLUT

2025-10-23

Dnr SU FV-2886-25

Handläggare:
Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli,
Ledningssekretariatet

Yttrande över promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Stockholms universitet har anmodats av Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) att inkomma med synpunkter på promemorian *Skyddet genom nationell fridlysning anpassa till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen*.

Stockholms universitet anser att promemorian innehåller flera bra förslag, men även förslag som är problematiska.

Det är bra att differentiera nivån av skydd och göra skyddet mer ändamålsenligt. Därför är det en bra utgångspunkt att använda den svenska rödlistan som ett av underlagen för en sådan bedömning. Likaså är det bra att ha en regelbunden översyn av vilka arter som ska vara fridlysta och i vilken kategori de ska befinna sig i. Universitetet tillstyrker ett tydligt system för hur dispenser kan hanteras och att det också är kopplat till graden av risker för negativ påverkan.

Däremot är det olyckligt om enbart akut hotade arter omfattas av det striktaste skyddet. Skogsbruksåtgärder är ett allvarligt hot mot många arter och skulle inte skogsbruket behöva ta någon hänsyn till resten av de rödlistade arterna kommer fridlysningsbestämmelserna att vara en ganska tandlös lagstiftning i relation till miljömålet om ett rikt djur- och växtliv. De sammantagna förslagen bedöms till och med vara negativt för miljömålet om ett rikt djur- och växtliv (avsnitt 8.9, s. 49). Det är anmärkningsvärt då målet för en revision av lagstiftningen borde vara att den mer effektivt än tidigare ska bidra till att Sverige ska nå sina miljömål och inte tvärtom.

Det borde vara självklart att skogsbruket kan ta hänsyn till alla fridlysta arter om det inte påverkar pågående markanvändning. Att ha en differentiering där de mest hotade arterna också skyddas trots att pågående markanvändning avsevärt försvåras är också nödvändigt givet att många arter inte kan klara sig utan hänsyn och skydd av deras habitat i skogen. Dock är ribban satt alldeles för högt i detta förslag. Enligt förslaget är det enbart arter som är klassade som "akut hotade" som kan komma ifråga för denna kategori. Det är olyckligt då

det finns många arter i rödlistningskategorierna ”sårbar” och ”starkt hotad” som riskerar att minska ytterligare i snabb takt om deras populationer inte värnas.

Stockholms universitet anser att det borde räcka med två kategorier: en som gäller alla fridlysta arter där pågående markanvändning inte får avsevärt försvåras men som ändå ska skyddas i skogen och en starkare kategori där skyddet kan orsaka att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Den senare kategorin bör inte bara omfatta de akut hotade arterna om fridlysningsbestämmelserna ska ha någon betydelse som ett verktyg att uppnå de uppsatta målen för bevarande av biologisk mångfald. Naturvårdsverket bör även göra en noggrann genomgång av arterna i de andra rödlistningskategorierna och föreslå arter för fridlysning som riskerar att påverkas starkt negativt om de inte fridlyses.

Vidare anser universitetet att det skulle behöva utredas om man kan införa undantag för forskning och vetenskaplig dokumentation om fridlysta arter. Vissa arter går inte att identifiera i fält utan man måste samla in små mängder och studera dem i mikroskop. Likaså behöver man ibland använda passiva fällor för att samla in t.ex. flygande insekter. Genom att förbjuda insamlingar vars syfte är att dokumentera förekomster och öka kunskapen om dessa arter försvåras arbetet med att skydda den biologiska mångfalden. Det borde gå att införa undantag som avser vetenskaplig dokumentation, men med kravet att den ska ha en minimal påverkan på populationerna och dokumenteras på Artportalen och i förekommande fall lämna in exemplar eller delar av exemplar till Naturhistoriska riksmuseet.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Hans Adolfsson, i närvaro av universitetsdirektör Åsa Borin. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande och föredragande i ärendet har varit Rikard Skårfors, Ledningssekretariatet (protokollförare).
